

**LIETUVOS VYRIAUSIOJO ARCHYVARO
TARNYBOS
2017 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2018-02-15
Vilnius

I SKYRIUS

STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

Konteksto (aplinkos) analizė

Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba (toliau – LVAT), vykstant valstybės institucijų ir įstaigų bendrųjų funkcijų vykdymo optimizavimo, valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimo ir jos valdymo optimizavimo procesams, vertina esamą teisinį reguliavimą ir praktiką. Valstybės archyvai, siekdami atliepti šiuolaikinių vartotojų poreikius, siekia efektyviau išnaudoti valstybinės archyvų sistemos informacinius išteklius bei didinti dokumentinio paveldo pasiekiamumą ir prieinamumą vartotojams.

LVAT vertino teisės aktų, reglamentuojančių dokumentų ir archyvų valdymą, taikymą ir teikė įstatyminio lygmens teisėkūros iniciatyvas. Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių įstatymo pakeitimo projektais siekta sudaryti galimybes valstybės archyvams perimti informacinių sistemų (toliau – IS) duomenis istorinių ir kitų tyrimų tikslais. Per 2017 m. II pusmetį, dalyvaujant valstybės archyvų, kaupiančių jiems priskirtų įstaigų nuolat saugomus dokumentus, atstovams, buvo rengiamas IS duomenų perdavimo valstybės archyvams modelio aprašymas. Nurodytojo pobūdžio pokyčių formavimas iš esmės pakeistų informacinių išteklių kaupimo valstybės archyvuose pobūdį, turėtų įtakos archyvų teikiamų paslaugų aprėpčiai.

Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigų veiklos prioritetus keletą metų iš eilės lemia siekis, kad valstybės archyvų teikiama informacija apie saugomus dokumentus atitektų vartotojų poreikius ir kuo didesnė jos dalis būtų prieinama informacinėje erdvėje.

LVAT 2017 m. pirmojo veiklos prioriteto *Didinti dokumentinio paveldo prieinamumą informacinėje erdvėje* įgyvendinimas ir pasirinkti veiksmai turėjo teigiamą poveikį valstybės archyvų paslaugų teikimui bei vartotojų patogumui. Ženkliai padidėjo internetu prieinamos informacijos apie valstybės archyvų saugomus dokumentus kiekis (Elektroninio archyvo informacinėje sistemoje (toliau – EAIS) vietoj planuotų 60 580 aprašų, pateikta – 97 415 aprašų).

Pastebimas virtualių parodų populiarumo augimas. Per 2017 m. virtualių parodų portale paskelbtos 37 virtualios parodos, kurios sulaukė 16020 apsilankymų (2016 m. parengtos 28 virtualios parodos, kuriose sulaukta 7375 apsilankymų). Iš viso per 2017 m. virtualių parodų portale užfiksuoti 20 287 apsilankymai.

Įgyvendindami pirmiau nurodytą veiklos prioritetą, valstybės archyvai identifikavo ir į Lietuvos informacinę erdvę integravo iš Lietuvos išvežtus ir kitus su Lietuva susijusius archyvinis dokumentus. LVAT ir valstybės archyvų atstovai svarsto galimybes suteikti metodinę archyvų tvarkymo pagalbą Brazilijos ar kitų šalių lietuvių bendruomenių atstovams, tačiau komandiruotėms (įskaitant dokumentų tvarkymą, atranką) reikalingos nemenkos lėšos, o bendrųjų asignavimų tokiai veiklai sistemingai stinga, be to valstybės archyvų žmogiškieji išteklių taip pat yra riboti.

Siekdama gerinti valstybės archyvų teikiamų paslaugų kokybę ir didinti teikiamų paslaugų įvairovę, LVAT yra parengusi projekto „Elektroninės paslaugos „EAIS skaitmeninė skaitykla“ sukūrimas“, o LCVA projekto „Informacinės sistemos E-KINAS modernizavimas ir plėtra“ investicinius projektus. Tačiau dėl užtrukusių projektinių pasiūlymų vertinimo procedūrų, projektai nėra pradėti įgyvendinti (LVAT projektinis pasiūlymas Lietuvos Respublikos susiekimo ministerijai buvo pateiktas 2017 m. birželio pabaigoje, o LCVA – liepos mėnesį).

Įgyvendinant LVAT 2017 m. veiklos prioritetą *Stiprinti kultūrinį sąmoningumą ir tautiškumą darniai naudojant valstybės archyvų dokumentinius išteklius*, buvo siekiama prisidėti prie Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo 2018 metais. Per ataskaitinius metus buvo parengta bendra valstybės archyvų paroda „Lietuvos šimtmečio puslapiai“, kuri 2018-02-06 pradėta eksponuoti Vilniaus rotušėje. Tai pirma tokios apimties bendra valstybės archyvų kilnojamoji paroda, lydima edukacinių renginių (užsiėmimų). Siekiant kuo plačiau atverti valstybės archyvų dokumentinius išteklius bei paskatinti visuomenę su jais susipažinti, per 2017 m. valstybės archyvai parengė 18 stacionarių parodų ir dalyvavo rengiant 33 parodas (8 iš jų – tarptautinės).

Paminėtina, kad 2017 m. metus valstybinė archyvų sistema pasitiko su nauja sąranga: LVAT ir 9 valstybės archyvai (vietoje 15), o tai turėjo įtakos regioninių valstybės archyvų veiklos organizavimo procesams bei atliekamiems darbams. Įgyvendinus valstybės kapitalo investicinį projektą, LVAT ir

Lietuvos valstybės istorijos archyvas persikėlė į patalpas, esančias Mindaugo g. 8 (Vilniuje), o tai leido ne tik ženkliai pagerinti dokumentų saugojimo sąlygas, bet ir sudaryti patrauklesnes dokumentų eksponavimo galimybes, tyrimų sąlygas vartotojams.

Strateginis tikslas: efektyvinti NDF valdymą ir gerinti jo prieinamumą, kad dokumentai, kaip reikšmingi atminties šaltiniai, padėtų visuomenei kurti pridėtinę kultūrinę ir ekonominę vertę.

Strateginis tikslas apima Lietuvos valstybinės archyvų sistemos įstaigoms pavestas funkcijas dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo srityje bei teisės aktų, reglamentuojančių viešojo sektoriaus organizacijose saugomų Nacionalinio dokumentų fondo, valdymo veiksmingumą.

Įgyvendinant strateginį tikslą buvo vykdomos dvi – **Nacionalinio dokumentų fondo administravimo (01.02)** ir **Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos koordinavimo (01.03)** – programos.

Programas vykde LVAT, kuri yra Vyriausybės įstaiga, priskirta Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo sričiai, ir 9 valstybės archyvai.

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir ataskaitinių metų Lietuvos Respublikos biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

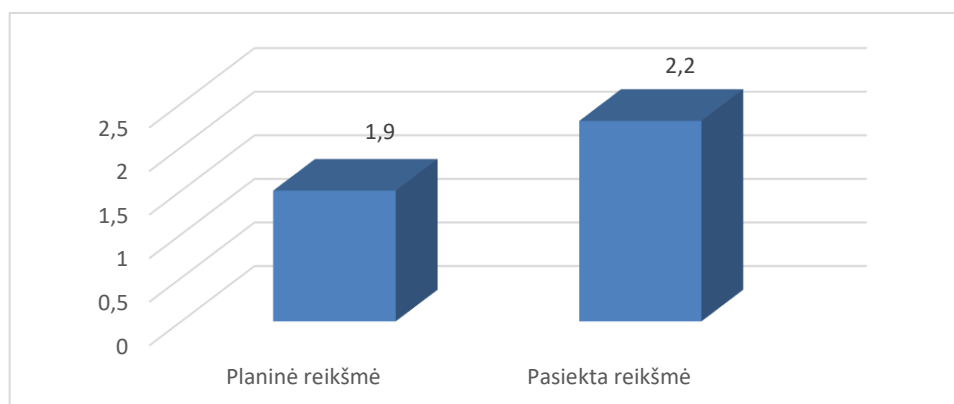
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur.)			
		Patvirtintas planas	Patikslintas planas*	Faktiškai panaudota	Panaudojimo dalis nuo patikslinto plano (proc.)**
01.02	Nacionalinio dokumentų fondo administravimo programa	7590,0	7658,2	7535,5	98,4
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama					
01.03	Valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos koordinavimo programa	1426,0	1448,3	1445,7	99,8
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama					

Strateginiam tikslui pasiekti buvo nustatyti trys efekto kriterijai:

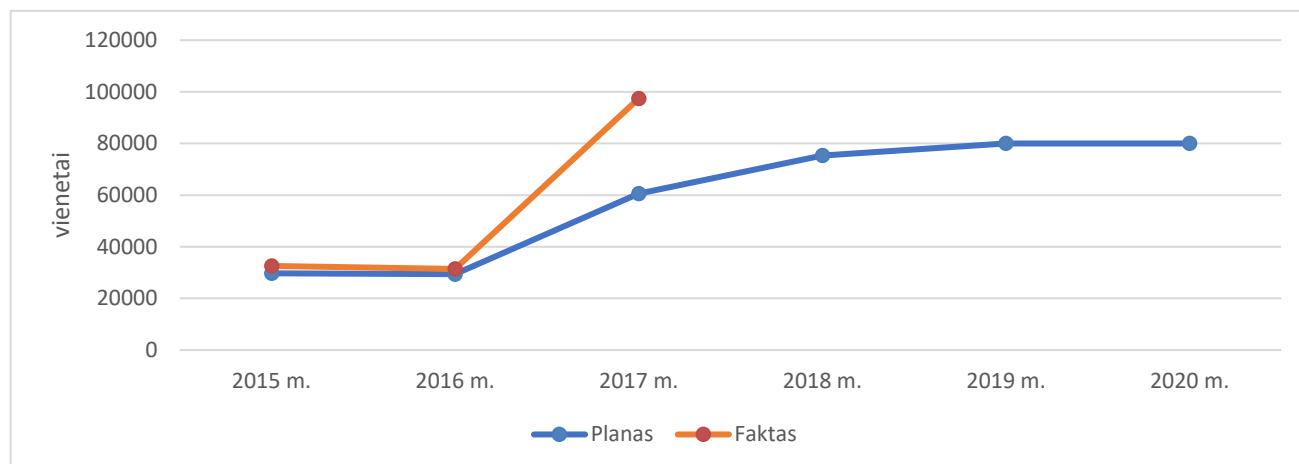
E-01-01 efekto kriterijus „Informacijos EAIS apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus kiekio pokytis (procentai)“

Šio efekto kriterijaus 2017 metų planuota reikšmė – 1,9 proc. Pasiektas rezultatas – 2,2 proc.

1 grafikas. Informacijos EAIS apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus kiekio pokytis, procentai.

2 grafikas. Elektroninio archyvo informacinėje sistemoje sukauptos informacijos apie valstybės archyvų saugomus dokumentus kiekis (per metus), vienetai.

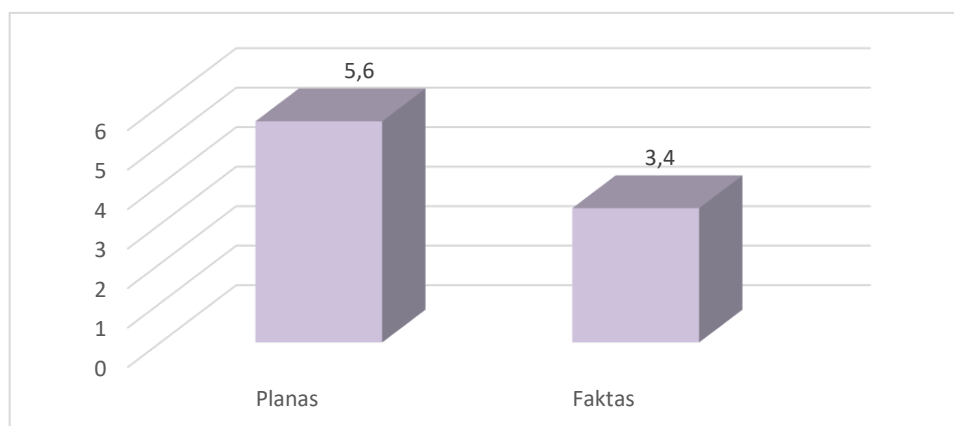
EAIS pateiktas didesnis aprašų skaičius (2017 m. aprašų sukurta 60,8 proc. daugiau nei planuota) leidžia vartotojams ne tik atlikti valstybės archyvuose saugomų dokumentų aprašų paiešką, bet ir naudojantis Integralia administracinių paslaugų sistema I@PS internetu užsakyti bylas į valstybės archyvų skaityklas. Tokiu būdu EAIS priemonėmis prieinamų aprašų kiekio didėjimas prisideda prie kokybiškesnių ir patogesnių valstybės archyvų paslaugų teikimo.

Šiuo metu EAIS iš viso patalpinta 23 293 vnt. fondų lygmens, 44 609 vnt. apyrašų lygmens ir 172 686 vnt. bylų lygmens aprašų. Taigi vartotojams EAIS priemonėmis prieinama informacija apie visus archyvuose saugomus fondus, 87,1 proc. informacijos apie archyvų turimus apyrašus ir 1,6 proc. – apie saugomus apskaitos vienetus (likusi informacija prieinama fiziškai atvykus į archyvą). Per metus valstybės archyvai perima gana nemenką skaičių apskaitos vienetų, jų kiekį padidina ir archyvų sutvarkomi dokumentai (kurie buvo perimti nesutvarkyti). Būtent apskaitos vienetų aprašai yra tiesiogiai susiję su paslaugomis, kuriomis naudojasi vartotojai. Todėl apskaitos vieneto lygmens aprašų pateikimas EAIS priemonėmis išlieka svarbia veikla siekiant patogumo vartotojams. Pastebėtina, kad archyvai gerina skaitytojų darbo sąlygas ir skaityklose (LCVA padidino kompiuterizuotų darbo vietų skaitytojams skaičių, LVIA, persikėlus į Mindaugo g. 8, taip pat padaugėjo skaitytojams skirtų darbo vietų skaičius).

E 01-02 efekto kriterijus „Gyventojų, per pastaruosius 12 mėnesių pasinaudojusių archyvų paslaugomis, dalis (procentai)“

Šio efekto kriterijaus 2017 metų planuota reikšmė – 5,6 proc. Pasiiektas rezultatas – 3,4 proc.

3 grafikas. Gyventojų, per pastaruosius 12 mėnesių pasinaudojusių archyvų paslaugomis, dalis (procentai).

2017 m. Kultūros ministerijos atlikto tyrimo „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“ duomenimis archyvuose lankosi tik pavieniai Lietuvos gyventojai, o per pastaruosius metus archyvuose besilankančių gyventojų dalis dar labiau sumažėjo (tiek kreipiantis,

lankantis tiesiogiai, tiek internetu. Valstybės archyvai kol kas neturi techninių galimybių IRT priemonėmis suskaičiuoti unikalius valdomų IS vartotojus. Tačiau administracinių paslaugų suteikiamas skaičius išlieka gana ženklaus. Lyginant su 2016 m., tokių paslaugų suteikta 14 proc. daugiau (2017 m. suteiktos 81 478 paslaugos, 2016 m. – 71 360 paslaugų). Skaitytojų aptarnavimas skaityklose taip pat išlieka nemažas – 25 923 apsilankymai (3 904 skaitytojai; pastebėtina, kad 2017 m. pusę metų LVIA skaityklos neveikė dėl archyvo persikraustymo darbų) (2016 m. – 30 703 apsilankymai, 4 100 skaitytojų).

E 01-03 efekto kriterijus „Gyventojų nuomonės apie archyvų paslaugų prieinamumą per pastaruosius 12 mėnesių pokytis (procentai)“

Šio efekto kriterijaus 2017 metų planuota reikšmė – 30,8 (75,0) proc. Pasiiektas rezultatas – 76,9 proc.

2017 m. Kultūros ministerijos atlikto tyrimo „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“ ekspertų konstatuota, jog galimybių formuluoti patikimas išvadas apie archyvų paslaugų kokybę ir jo pokytį nėra, kadangi archyvų paslaugomis naudojasi labai nedidelė Lietuvos gyventojų dalis (2017 m. – 3,4 proc.).

Taip pat pažymėtina, kad planinė vertinimo kriterijaus reikšmė ir pasiektas rezultatas nelygintini, nes 2017 m. atliekant tyrimą „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“ buvo pakeista kultūros prieinamumo vertinimo rodiklio apskaičiavimo metodika, o planinė šio vertinimo kriterijaus reikšmė planuota pagal 2014 m. atlikto tyrimo prognozuotą reikšmę, kuri buvo skaičiuota taikant kitą skaičiavimo algoritmą.

II SKYRIUS

PROGRAMA „NACIONALINIO DOKUMENTŲ FONDO ADMINISTRAVIMAS“ (KODAS 01-02)

2017 M. SVARBIAUSI DARBAI IR JAIS PASIEKTI REZULTATAI

Programos tikslai:

- Užtikrinti efektyvų NDF valdymo reglamentavimą ir administravimą;
- Plėsti prieigą prie valstybės archyvuose saugomų dokumentų ir plėtoti jų aktualinimo galimybes.

Dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo srities valstybės politikos įgyvendinimas.

2017 m. I ketvirtį įsigaliojo naujos redakcijos Valstybės archyvų mokamų paslaugų ir jų įkainių sąrašas, kuris paskatino svarstymus dėl tokio sąrašo naudojamo teikiant dokumentus paprotiniam naudojimui. Per ataskaitinius metus buvo parengti teisės aktai, kurių keitimais lėmė Lietuvos Respublikos darbo kodekso pakeitimų įsigaliojimas. Peržiūrėtos dokumentų perdavimo valstybės archyvams procedūros, kurios susietos su EAIS veikimu. Nauja ir tai, kad audiovizualiniai ir fotografijų kūriniai perduodami saugoti LCVA, o kiti vaizdo ir garso dokumentai – valstybės archyvams, kaupiantiems jiems priskirtų įstaigų dokumentus. Pastebima archyvams priskirtų įstaigų centralizavimo tendencija, o tai skatina peržiūrėti archyvų žmogiškųjų išteklių paskirstymą vykdant teisės aktuose nustatytą dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą.

Vienas iš svarbiausių tarptautinio bendradarbiavimo rezultatu laikytinas LVAT ir Kinijos archyvų administracijos susitarimas dėl bendradarbiavimo. Tai pirmas tokio pobūdžio susitarimas su minėtos šalies archyvų sistemos atstovais. Per 2017 m. buvo susitarta dėl Vokietijos Federacinės Respublikos užsienio reikalų ministerijos Politiniame archyve rasto 1918 m. vasario 16 d. nutarimo dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo eksponavimo ir saugojimo Lietuvos valstybės archyvuose (derybų rezultatas – 2017 m. spalio 5 d. Vokietijos Federacinės Respublikos federalinio užsienio reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro pasirašyta sutartis dėl archyvinų dokumentų panaudos). Dalyvauta EBNA, EAG posėdžiuose, kurie vyksta ES Tarybai pirmininkaujančioje šalyje. DLM forumo veikla išsiskyrė narių susitikimu Maltoje ir kas tris metus vykstančia platesnio masto konferencija, kuri vyko Braitone (Jungtinė Karalystė). 2017-05-30–2017-06-01 Lietuvoje vyko tradicinis (kas dveji metai rengiamas) Baltijos šalių archyvarų ir šios srities ekspertų susitikimas. Pirmą kartą tokio pobūdžio susitikime dalyvavo Lenkijos, Norvegijos šalių atstovai. Kintantis susitikimo formatas leidžia

geriau pažinti Šiaurės Europos šalių patirtį, užmegzti glaudesnius ryšius, kurie palengvina praktinių darbinių vizitų organizavimą, keitimąsi patirtimi ir dalykine informacija. LVAT ir valstybės archyvų atstovai dalyvavo 19-oje Tarptautinio archyvinių tyrimų centro ICARUS susitikime. Pastebėtina, kad Lietuvos valstybinės archyvų sistemos atstovai, norėdami dalintis patirtimi ir perimti gerą patirtį, susitikimuose ar konferencijose dalyvauja vis aktyviau: skaitomi pranešimai, dalyvaujama diskusijose. Pranešimai buvo skaitomi tarptautinėje konferencijoje „Archyvai be sienų“, kuri vyko Permėje (Rusija), septintajame Lenkijos archyvarų kongrese, tarptautinėje konferencijoje „Archyvistikos studijos. Šaltinių tyrimai – tendencijos ir iššūkiai“ Tbilisyje (Gruzija).

Nacionalinio dokumentų fondo, Lietuvos kino paveldo kaupimas ir išsaugojimas.

2017 m. valstybės archyvai papildė savo fondus 46 372 apsk. vnt. dokumentų, perimtų iš archyvams priskirtų įstaigų, reorganizuojamų teismų ar kitų institucijų. Per ataskaitinius metus priimti sprendimai dėl įstaigų struktūrinių pokyčių darė tiesioginę įtaką priimamų dokumentų apimtims ir lėmė didesnę suderintų apskaitos dokumentų kiekį (suderinti 10 639 apskaitos dokumentai vietoj planuotų 8 285). Įstaigos valstybės archyvams kol kas perduoda nežymius elektroninių dokumentų kiekius (59 apskaitos vienetai per metus), o perdavimui įtakos neretai turi integracinių sąsajų ar kitų techninių sprendimų nebuvimas (pvz., reorganizuoti teismai gali perduoti popierines bylas, tačiau elektroninių bylų perdavimui reikiamos infrastruktūros teismai neturi).

Pastebėtina, kad viešojo sektoriaus įstaigų centralizavimo sprendimai, skirtingų IS taikymas turi įtakos vykdomai dokumentų ir archyvų valdymo ir naudojimo reikalavimų priežiūrai. Daugėja atvejų, kai įprastai oficialiais dokumentais įforminamos procedūros – teisės aktų projektų derinimas tarp institucijų, registrų duomenų pateikimas, asmenų prašymų priėmimas ir pan. – yra perkeliamos į valstybės IS ir neretai netenka dokumentui būdingos formos. Ataskaitiniais metais įstaigos kėlė joms aktualius, su tuo susijusius klausimus (pvz.: ar jos privalo / neprivalo spausdinti ar kitu būdu archyvams perduoti IS priemonėmis valdomus dokumentus, kuria linkme plėtoti EAIS Dokumentų valdymo priežiūros modulio, Elektroninių dokumentų priėmimo modulio funkcionalumus, kad apskaitos dokumentų derinimo ir elektroninių dokumentų (ne tik ADOC formato) perėmimo procesai pareikalautų kuo mažesnės administracinės naštos).

Pastaraisiais metais valstybės archyvai perima vis daugiau dokumentų iš privačių juridinių ar fizinių asmenų, nevalstybinių ir kitų organizacijų (2017 m. – 5 161 sąlyg. vnt., 2016 m. – 8 493 sąlyg. vnt.). Iš užsienio gauta nemažai skaitmeninių dokumentų vaizdų. 2017 m. į LCVA apskaitą buvo įtrauktos LVAT iš Vokietijos užsienio reikalų ministerijos Politinio archyvo gautos su Lietuva susijusių bylų skaitmeninės kopijos (53 sąlyg. vnt., 13 256 vaizdai). Tai rodo šios užsienio šalies pasitikėjimą valstybės archyvais. Iš užsienio, ypač iš lietuvių archyvais disponuojančių pusių, pargabenama ir daugiau archyvams Lietuvoje patikimų saugoti rašytinių dokumentų. Per 2017 m. privatūs asmenys perdavė daugiau vaizdo ir garso dokumentų (2 983 sąlyg. vnt.).

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos kino įstatymą, buvo parengtas Originalios nacionalinių filmų medžiagos perdavimo valstybės archyvams tvarkos aprašas. Tai pirmas tokio pobūdžio minėtą įstatymą lydintis Lietuvos vyriausiojo archyvaro teisės aktas. 2017 m. vietoje planuotų priimti 8 nacionalinių filmų, laikantis nustatytų procedūrų, LCVA originalių medžiagų buvo priimta 23 (kiti archyvai tokio pobūdžio dokumentų kausti neturi įgaliojimų).

Dokumentų išsaugojimą užtikrinančios priemonės taikytos įgyvendinant LVAT patvirtintą Dokumentų išsaugojimą ir prieigą prie jų užtikrinančių darbų vykdymo planą. Valstybės archyvams buvo atlikti mikrofilmavimo, kopijavimo, restauravimo, konservavimo ir įrišimo darbai. Nurodytina, kad dėl nepakankamo finansavimo, LCVA negali įsigyti dokumentų dezinfekavimo kameros, o norint išsaugoti istorijos šaltinius, nepakanka vien tik restauratorių pastangų. Numatyta tokią kamerą įsigyti vykdant investicinį projektą „Archyvų komplekso pastato Vilniuje, O. Milašiaus g. 23, statyba“.

2017 m. baigtas investicinis projektas „LCVA pastato O. Milašiaus g. 23, Vilniuje, gaisro gesinimo sistemos rekonstravimas“, kurio rezultatas – LCVA saugyklose įrengta nauja automatinė, stacionari gaisro gesinimo sistema, atitinkanti norminiuose statybos techniniuose dokumentuose nustatytus reikalavimus.

Dokumentinio paveldo prieinamumas, sklaida ir populiarinimas.

Pabrėžtinai proveržis teikiant informaciją EAIS priemonėmis apie valstybės archyvuose saugomus dokumentus. Tokios veiklos išskyrimas veiklos prioritetu, organizacinių sprendimų priėmimas

leido pasiekti geresnių rezultatų nei tikėtasi (vien apskaitos lygmens aprašų aprobuota 92 993 vietoj planuotų 56 760).

Pastebimi teigiami pokyčiai ir valstybės archyvuose saugomų dokumentų sklaidos srityje. Per 2017 m. valstybės archyvai parengė 55 (37 iš jų – virtualios) parodų. Per metus sukurtų 37 virtualių parodų peržiūrų skaičius virtualių parodų portale <http://virtualios-parodos.archyvai.lt> – 16 020. Matyti, kad antrus metus veikiantis portalas, vartotojų yra pastebėtas ir žiūrimas.

Valstybės archyvai parengė ir 18 stacionarių parodų bei dalyvavo rengiant 33 bendras parodas su kitomis institucijomis (8 iš jų – tarptautinės). Valstybės archyvams tai yra ženklūs skaičiai. Klaipėdos regione visuomenei pristatytos dvi naujos stacionarios parodos: „Kai seneliai buvo maži“, „Tauragės žydų istorija archyvuose dokumentuose“. Kauno regione pristatytos 3 parodos: „Sveikos visuomenės kūrimo keliu“, „Sūduvos Suvalkijos planai ir žemėlapiai“. LCVA parengė 10 parodų, o bendradarbiaudamas su Latvijos nacionaliniu archyvu artėjančio Lietuvos ir Latvijos valstybių šimtmečio proga archyvas parengė ir tarptautinę kilnojamąją parodą „Lietuvos ir Latvijos nepriklausomybės kovos“. LYA 2017 m. įgyvendino didelės apimties Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti skirtą projektą „Sovietų valdžios represuoti 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybės akto signatarai ir valstybės vadovai“.

Iš gerų tarptautinio bendradarbiavimo pavyzdžių verta paminėti, kad 2017 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos ambasada Vengrijoje Budapešto istorijos muziejuje atidarė Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui skirtą parodą „Lietuvos kova už laisvę. Netekčių istorija“. Minint 400 metų Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino įsikūrimo Lietuvoje metines, Mindaugo g. 8, Ekspozicijų ir edukacijų salėje, buvo atidaryta Lietuvos valstybės istorijos archyvo paroda „Bazilijonai Lietuvoje“. Atidarymo ceremonijoje dalyvavo Ukrainos Graikų apeigų katalikų bažnyčios vadovas, vyriausiasis arkivyskupas Sviatoslav Ševčuk, Šv. Juozapato bazilijonų ordino protoarchimandritas t. Genesisio Viomar, Ukrainos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Volodymyr Yatsenkivskiy, Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčios kunigas klebonas Vinkentij Vasyl Pelykh. LLMA dalyvavo parodoje, skirtoje Jankos Kupalos 135-mečio jubiliejui paminėti. Archyvas parodai „Žvaigždė užgęsta, o dvi nušvinta“ pateikė 24 dokumentus. Paroda eksponuota Jankos Kupalos literatūros muziejuje Minske, Baltarusijoje.

Per 2017 m. buvo sukurta ne viena nauja edukacinė programa. LYA edukacinė programa „Sovietų valdžios represuoti 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarai ir valstybės vadovai“ 2018 m., minint Lietuvos valstybės atkūrimo jubiliejų, bus pristatoma Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose. LCVA sukūrė edukacinę programą „Vasario 16-oji Lietuvos centrinio valstybės archyvo dokumentuose“.

Iš viso 2017 m. valstybės archyvai surengė 69 edukacinius renginius, kuriuose dalyvavo 2 268 dalyviai. Taip pat buvo vestos 154 ekskursijos, kuriose dalyvavo 2 098 dalyviai.

Valstybės archyvai vis aktyviau naudojami socialinių tinklų paskyromis, juose skelbia pavienius unikalius dokumentus ar teikia kitą informaciją apie saugomus dokumentus. Šiuo aspektu išskirtini Lietuvos ypatingasis archyvas, kurio socialinių paskyrų informaciją peržiūrėjo 67 227 vartotojai, ir LLMA – daugiau nei 886 000 vartotojų. Tai leidžia teigti, kad naujų sklaidos formų ieškojimas ir pasitelkimas vartotojams yra įdomus ir priimtinas.

Paminėtina ir tai, kad 2017 m. metais UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą papildė šie valstybės archyvuose saugomi dokumentai: 1949 m. masinio gyventojų trėmimo operacijos „Priboj“ žemėlapis, saugomas LYA, ir Raportų knyga „Vytauto Didžiojo garbei“, saugoma LCVA.

LVA skaitmeninių dokumentų kolekciją papildė Rusijos Federacijos archyvuose identifikuoti su Lietuva susijusiais dokumentais (archyvas, dalyvaudamas įgyvendinant projektą „Lietuvių Sibiriada 2017 m. – paveldas“ perėmė saugoti 1 029 skaitmeninius vaizdus). LVA ir LLMA identifikavo Baltarusijos Respublikos archyvuose saugomus iš Lietuvos išvežtus dokumentus (iš viso 76 sąlyg. vnt.). Buvo nustatyta ir su Lietuva susijusių dokumentų (pvz.: 1738 m. LDK išdo komisijos aktų knyga, LDK karališkųjų girių ordinacijų registras (1636–1640 m.) ir kt. LLMA, bendradarbiaudamas su Australijos lietuvių bendruomene, atrinkto ir į Lietuvą pargabeno chorvedės Birutės Prašmutaitės, žurnalisto Gabrieliaus Žemkalnio surinktus bei asmeninius dokumentus ir kt. (160 sąlyg. vnt.). Įgyvendinant „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą, LCVA identifikavo dviejų sudarytojų

(Kanados lietuvių bendruomenės fondo, Tautos fondo) dokumentus. Per 2017 m. metus informacija tinklapio www.archyvai.lt paieškos sistemoje („Lietuvių išėivijos fondai“) papildyta 38 fondų, saugomų Litanistikos tyrimų ir studijų centre, aprašais.

Siekiant pagerinti saugomų dokumentų pasiekiamumą ir padidinti prieigą prie jų, daug dėmesio skirta dokumentų skaitmeninio turinio kūrimui. Valstybės archyvų atliekamų skaitmeninimo darbų apimtys ir skaitmeninėse saugyklose saugomų skaitmeninių vaizdų skaičius nuolat auga, todėl skaitmeninių saugyklų palaikymui ir skaitmeninių vaizdų saugojimui kiekvienais metais skiriama vis daugiau lėšų ir žmogiškųjų išteklių. Taip pat nuolat didėja darbo ir laiko sąnaudos suskaitmenintų dokumentų vaizdų tvarkymui, apskaitai ir pateikimui vartotojams.

2017 metais valstybės archyvai suskaitmenino 51 645 apsk. vnt. saugomų dokumentų. Tai sudaro 1 044 111 skaitmeninių vaizdų, skaitmeninant rašytinius dokumentus ir fotodokumentus, bei 1163,87 valandų, suskaitmeninus vaizdo ir garso dokumentus.

Šiuo metu valstybės archyvų saugyklose jau saugoma suskaitmenintų dokumentų 569 461 apsk. vnt., 13 353 pavienių dokumentų, tai sudaro 9 521 509 skaitmeninius vaizdus, suskaitmeninus rašytinius ir fotodokumentus, bei 10876,95 valandų, suskaitmeninus vaizdo ir garso dokumentus.

LYA 2017 m. pradėti atviros prieigos internetinės svetainės (portalo) „Lietuvos partizanų dokumentų elektroninis archyvas“ sukūrimo darbai. LYA, naudodamasis šiuolaikinėmis technologijomis, siekia viešinti archyvo saugomas suskaitmenintas kultūros paveldo vertybes. Naujai kuriamoje svetainėje planuojama skelbti 1944–1953 m. Lietuvos partizanų dokumentus. Buvo parengtas svetainės sukūrimo techninės specifikacijos projektas, pradėta Lietuvos partizanų dokumentų, saugomų įvairiuose KGB ir LKP dokumentų fonduose, paieška, atranka, atrinktų dokumentų aprašymas ir sąrašo sudarymas, skaitmeninti atrinkti dokumentai. Lietuvos kultūros tarybai skyrus dalinį finansavimą, Lietuvos partizanų dokumentų atrankos, aprašymo ir skaitmeninimo bei svetainės kūrimo darbai bus tęsiami 2018 m.

Būtina pastebėti, kad per 2017 m. valstybės archyvai vykdė nemažai projektų, kuriems papildomas finansavimas buvo gautas iš kitų finansavimo šaltinių. Iš viso papildomai gauti 73 029 eurai. Lietuvos kultūros tarybos skirtų lėšų įsisavinta 59 683 eurų, iš kitų šaltinių – 13 346 eurai. Tai leidžia teigti, kad archyvai parengia visuomenės ar suinteresuotos jos dalies poreikius atitinkančius projektus, didėja partnerių įtrauktis ir tuo pačiu pasiekiamas teigiamas dokumentų sklaidos ir viešinimo rezultatas.

Siekiant tenkinti įvairius vartotojų informacinius poreikius, valstybinės archyvų sistemos įstaigos asmenims teikė įstatymų nustatytą informaciją. Taip pat buvo tenkinami vartotojų poreikiai, teikiant valstybės archyvų mokamas paslaugas.

2017 m. asmenims buvo suteiktos 81 478 administracinės paslaugos (2016 m. – 71 360 vnt.), iš jų – 29 596 išnagrinėti prašymai (2016 m. išnagrinėta 30 120 prašymų) išduoti dokumentus, patvirtinančius juridinius faktus, teikti įstatymų nustatytą informaciją. Buvo išduoti 2 leidimai išvežti dokumentus iš Lietuvos Respublikos.

2017 m. suteikta mokamų paslaugų, kurių vertė 456,5 tūkst. eurų (2016 m. buvo gauta 426,58 tūkst. eurų), iš jų, įgyvendinant atskirus projektus ir vykdant atskirus sutartinius įsipareigojimus (tiek užsienio, tiek ir Lietuvos partneriams), buvo gauta 182,6 tūkst. eurų.

2017 m. vartotojams buvo pagaminta 65 091 dokumentų ir mikrofilmų kadru analoginių kopijų (2016 m. – 61 912). Skaitmeninių kopijų, vykdant projektus ar atskirus sutartinius įsipareigojimus (2017 m. tokių fiksuojama apie 10) bei pavienių skaitytojų užsakymus, buvo pagaminta 653 027 vaizdų (2016 m. – 851 544), skaitmeninant rašytinius dokumentus ir fotodokumentus, bei 4857 minučių (2016 m. – 1713), skaitmeninant vaizdo ir garso dokumentus.

III SKYRIUS

PROGRAMA „VALSTYBĖS PERDUOTOS SAVIVALDYBĖMS PRISKIRTŲ ARCHYVINIŲ DOKUMENTŲ TVARKYMO FUNKCIJOS KOORDINAVIMAS“ (KODAS 01-03)

2017. SVARBIAUSI DARBAI IR JAIS PASIEKTI REZULTATAI

Programos tikslai:

- Koordinuoti valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti skirtų asignavimų naudojimą.

Valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti skirtų asignavimų naudojimo koordinavimas.

Programa tiesiogiai susijusi su Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 14 punkte nurodytai funkcijai „savivaldybėms pagal teisės aktus priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymas“ atlikti skirtų valstybės biudžeto asignavimų panaudojimo koordinavimu. Programa prisideda prie Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų, skirtų nurodytai funkcijai atlikti, efektyvesnio panaudojimo.

2017 m. buvo vykdyti šie esminiai darbai: analizuotos savivaldybių administracijų pateiktos valstybės perduotos savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijos atlikimo 2016 metų ataskaitos; atliktas 2017 metų patvirtintų dotacijų sumų paskirstymas savivaldybėms bei analizuoti duomenys apie jų panaudojimą, apskaičiuotas ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijai pateiktas lėšų poreikis valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti 2018 metams; atlikti 15 savivaldybių administracijų saugomų dokumentų patikrinimai.

2017 m. buvo keistas Valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų, skirtų Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos kuruojamai valstybės perduotai savivaldybėms priskirtų archyvinių dokumentų tvarkymo funkcijai atlikti, paskirstymo, pervedimo, naudojimo ir atsiskaitymo už šias lėšas tvarkos aprašas.

LVAT paskirstė II ketvirtyje papildomai gautas lėšas savivaldybėms Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymui laipsniškai įgyvendinti (iš viso 22 283 eurai). Savivaldybių administracijų pateiktų I pusmečio ataskaitų duomenų analizės ir valstybės archyvų atliktų patikrinimų rezultatai lėmė ir sprendimus dėl dotacijų perskirstymo 2017 m. Perskirstyta savivaldybėms skirtų tikslinių dotacijų suma siekė 3,3 tūkst. eurų. Trims savivaldybėms asignavimai buvo sumažinti, vienai – atitinkamai padidinti.